

SPOR KARŞILAŞMALARINDA MEYDANA GELEN YARALANMA VE ÖLÜM OLAYLARINDA YASAL SORUMLULUK

Doç.Dr. İ. Hamit HANCI*

ÖZET

Türk Ceza Hukuku'nda yaralama ve ölüme sebebiyet verme suçları kasıtlı ve taksirli olarak iki ana gruba ayrılmıştır. Her iki suç türünde de kişi eyleminden doğacak sonuçları tahmin etmektedir. Kasıтта sonuç istenmekte, taksirde ise istenmemektedir.

Spor karşılaşmalarında meydana gelen yaralanma ve ölüm olaylarında, olaya neden olan kişi oyun kurallarına uygun hareket etmişse ceza sorumluluğu yoktur. Oyun kurallarına uygun hareket yapılmamışsa, sporcu kasdı veya taksirine göre sorumlu olacaktır. Bu tip durumlarda spor hekimlerinden bilirkişi olarak yararlanılması, sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır.

Anahtar Sözcükler: Egzersiz, hukuk.

SUMMARY

LEGAL RESPONSIBILITY of INJURY and DEATH DURING SPORTS COMPETITIONS

In the Turkish Criminal Law, crimes of the causing injury and death are divided into two categories, and the individual may guess the results of his action in both. In case of an intentional crime, the result of the action is intended. However, in an imprudence crime, the result of the action is unintended.

* Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

The competitor who causes injury or death in a sports competition is not responsible for a crime, if the action was conform to the rules of the competition. But, if the action was not conform to the rules, the competitor will be responsible for a crime according to his intention or imprudence. In such cases, it will be useful to consult sports medicine specialists as experts.

Key Words: Exercise, law.

Suç kavramı: Türk Ceza Hukuku'nda kanunun yasakladığı eylemler suç olarak kabul edilmektedir. Bir olayda suç ve ceza sorumluluğu bulunup bulunmadığı, o olay içindeki davranışın yasalarda suç olarak kabul edilip edilmemesine bağlıdır. Yani eylemin yasalarda açıklanmış, anlatılmış olması lazımdır. Kişi eyleminden doğacak sonucu tahmin edemezse bu eylem suç olarak kabul edilmez. Kusursuz suç olmaz. Kusurluluğun kast ve taksir olarak iki türü vardır (13).

Ceza, suçlunun yaptığı zarar ve ziyanın derecesine göre verilmesine rağmen, eylemde kasit ya da kusur olayının bulunması cezayı etkiler (12, 17). Kasıtlı suçlarda kişi eyleminden doğacak sonucu öngörerek, tahmin ederek ve bu sonucu isteyerek suçu işler (4, 5, 11, 13). Kasıtlı suçlara örnek olarak kasıtlı adam öldürme (Türk Ceza Kanunu (TCK) 448, 449 ve 450.maddeleri) ile kasıtlı adam yaralama (müessir fiil= etkili eylem= darp, TCK 456 ve 457. maddeleri) suçları örnek olarak verilebilir. Müessir fiil= etkili eylem: vücuda ağrı, acı veren, sağlığı bozan, akıl fonksiyonlarında karışıklık meydana getiren eylemlerdir (5, 10, 18). İtelemek dahi müessir fiil sayılmaktadır (5).

TCK 456. maddesinde müessir fiilerin insan üzerinde meydana getirdiği zarar ve değişiklikler ağırlık derecelerine göre 4 ayrı fıkra içinde toplanmıştır. Hafif zararlar 456/4, basit zararlar 456/1, ağır zararlar 456/2, çok ağır zararlar 456/3 fıkrasında yer almıştır (6, 10, 18).

Hekimlerin yaralanma olgularında raporlarını yazarken kullandıkları terim ve kavramlar TCK 456.maddesinin fıkralarında belirtilmiştir (hayati tehlike, mutad iştigalden kalma= iş gücünden kalma süresi, çehrede sabit eser, uzuv zaafı, uzuv tatili ... gibi). Hekim, kişide meydana gelen lezyonları bu kavramlar çerçevesinde değerlendirir (10, 18). Olayın kasıtlı mı, taksirli mi olduğu hususu hekimi ilgilendirmez. Bu adli tahkikatın işidir. Hekimin verdiği rapor, kasıtlı yaralama (müessir fiil= etkili eylem=

dar) suçlarında TCK 456. ve 457. madde, taksirli yaralama suçlarında ise TCK 459. madde kapsamında değerlendirilir.

Taksirli suçlarda kişi eyleminden doğacak sonucu öngörmekte (tahmin etmekte), sonucu istememekte ama gerekli önlemini de almamaktadır. Örneğin kırmızı ışıkta geçen bir araç sürücüsü o esnada karşısına bir yaya çıkabileceğini tahmin etmekte, yayaya çarpmayı istememekte ama önlemini almamaktadır. Taksirli suçların cezaları kasıtlı suçlara göre daha hafiftir (11, 12, 13). Taksirin sözcük anlamı; bir işi eksik yapma, bir şeyi yapabilirken yapmama, kusur işleme, suç ve günah, kabahat demektir. Taksir hukuk düzeninin yüklediği ödevi aldırılmazlıktır. Boş verici tutumdur. Toplum düzeninin zarar göreceği düşüncesi ve uyulması gereken kurallara karşı, zorunlu olan beklenen özenin gösterilmemiş olması, failin sorumluluğunun esasını oluşturur (13). Taksirli suçlar "tedbirsizlik, dikkatsizlik, meslekte acemilik, emir, talimat ve nizamla uymama nedeniyle yaralamaya (TCK 459. madde) ya da ölüme (TCK 455. madde) sebep olmak" şeklinde tanımlanır (6, 11, 12, 13).

Tedbirsizlik, dikkatsizlik sonucu meydana gelen suçların yani taksirli suçların görüldüğü bir diğer alan da sağlık alanıdır (1, 2, 3, 11). Hasta, üzerinde yapılacak müdahaleye izin vererek, rıza göstererek hekime gelir, muayene ve tedavisini olur. Böylece vücut bütünlüğüne yönelik bir hareket tıbbi amaç ve hastanın rızası (izni) nedeniyle hukuka uygun olur (1, 2, 14). Ancak hekimin tedbirsiz, dikkatsiz ve acemice yapacağı hareketler sonucunda hasta yaralanır ya da ölürse TCK 459 ve 455. maddeleri uyarınca hekim aleyhine dava açılır. Yani verilen izin, hekimin tıbbın ve bilimin kurallarına uygun ve özenli bir şekilde hareket etmesi halinde geçerlidir (1, 2, 3, 13).

Taksirli yaralama suçunu inceleyen TCK 459. maddesinde; TCK 456. maddenin 4. ve 1. fıkralarındaki lezyonlar 459/1'de belirtilmiş; TCK 456. maddenin 2 ve 3. fıkralarındaki lezyonlar 459/2'yi oluşturmuştur (6, 11, 12).

Sporun kanununun açık veya örtülü iznine dayanması nedeniyle müsabakalar esnasında meydana gelen yaralama ve ölüme sebebiyet olayları cezayı gerektirmez (13). Ancak kanunun izni nedeniyle sorumluluğun oluşamayacağı esasını; spor faaliyetleri sırasında oyuncular tarafından, oyun kurallarına uygun hareket edilmesi şartıyla yapılan hareketler hakkında kabul etmek gerekir (7, 13, 19).

Sportif faaliyetlerde sorumsuzluğun esası; mağdurun (zarar görenin) rızasına, özellikle kastın yokluğuna, sporun toplum yararına bir araç olmasına, spor için verilen iznin bu hareketlerin yapılması sırasındaki fiillere de uygunluk niteliği vermesine, spor hareketlerinin örf ve adet dolayısıyla hukuka uygun olmasına dayandırılmak istenilmekte (7, 9) ise de; buradaki sorumsuzluk da, hekimlerin sorumsuzluğunda olduğu gibi, oyun kurallarına uygun hareketlere kanunen açık veya örtülü izin verilmesine, başka bir deyişle sportif hakkın kullanılmasına dayanmaktadır (13). Yargıtay da aynı görüşü benimsemekte ve izinsiz yapılan güreşte meydana gelen olayı bu kapsamda değerlendirmektedir. Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin 6.12.1986 tarih E: 6383, K: 801 sayılı kararında "Namusait şartlar altında ve gayri resmi dahi olsa yapılan güreş sırasında vukubulan (meydana gelen) olayda sanığa kusur izafe edilemeyeceği (yüklenemeyeceği) gözetilmeden, bilirkişilerin yetersiz raporuna dayanılarak mahkumiyet hükmü tesisi, bozmayı gerektirmiştir" denilmiştir (13).

Oyun kurallarının tayin ve tesbiti bakımından sporları üç gruba ayırmak olasıdır. Sporcuların doğrudan doğruya karşılaşmalarını, direkt birbirleri ile uğraşmalarını ve karşılıklı şiddeti gerektirmeyen sporlar: atçılık, bisiklet, otomobil yarışı, disk ve cirit atma gibi bu tip sporlarda sporcuların doğrudan doğruya ve müsabaka şartlarında taksirle fiil ika etmeleri (meydana getirmeleri) söz konusu değilse de; mesela at yarışında diğer sporcunun atına çarpma, ciritin veya diskin diğer bir sporcu veya seyirciye isabeti gibi durumlar, yahut önündeki atı geçmek için o ata kasten yapılan hareketler sonucu binicinin yaralanması söz konusu olabilir. Bu taktirde de oyun kurallarına uygunluk aranacak ve olay buna göre değerlendirilecektir. Kurallara uygunluk söz konusu ise bir sorumluluk söz konusu olmayacak, ama değilse sporcu kasdı veya taksirine göre sorumlu tutulacaktır (13).

Şahıs veya takım karşılaşmaları şeklinde yapılan, ancak ne vasıta (araç) ne de gaye (amaç) olarak sporcuların birbirlerine karşı şiddet kullanmaları söz konusu olamayan sporlar: futbol, voleybol, basketbol, su topu, tenis gibi bu tip sporlarda oyun kurallarına uyulmasına rağmen yaralanma veya ölüm meydana gelirse; fail olan (olaya sebep olan) sporcu sorumlu tutulamayacak, ancak oyun kurallarına uyulmaması sonu-

cu yaralanma, sakatlanma veya ölüme sebebiyet verilmişse fail sporcu kastı veya taksiri dolayısıyla sorumlu tutulacaktır. Antreman ve müsabakalarda rakip tarafından sporcuların yaralanmaları Yargıtay'ca da bu çerçevede değerlendirilmektedir. Yargıtay 1.Ceza Dairesi'nin 11.12.1937 gün, E:2809 K:615 sayılı kararında "bir futbol oyununda kafaları birbirine tokuşarak ...'in ölümüne sebebiyet vermede 455. maddedeki suç unsuru mevcut görülmesine binaen verilen karar kanuna uygundur" denilmektedir (13).

Rakiplerin birbirlerine şiddet kullanmalarını gerektiren sporlar: güreş, boks, karate, judo gibi bu tip sporlarda karşılıklı şiddet kullanılması, müessir fiilde (etkili eylemde) bulunulması, oyunun alışılmış usullerindedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken, hareketlerdeki kurallara uygunluktur. Oyunun belirli usul ve kurallarına uygun hareket edildiği takdirde, hareketi yapan sporcu sonuçtan sorumlu tutulamaz (13, 19).

Adli olaylarda bilgisinden yararlanan kişilere bilirkişi (ehli hibre) denir (15, 16). Yargıçlar ele aldıkları davalarda çözümlenmesi özel bilgiyi ya da tekniği gerektiren olaylarla karşılaştıklarında, bu konularda yetenekli gördükleri kişilere başvurup, onların konu ile ilgili raporlarını göz önünde tutarak davayı çözümlerler (15). Hekimlerin sağlıkla ilgili konularda bilirkişilik görevi vardır. İnsan vücudunda meydana gelen lezyonların niteliği, nasıl yapıldığı, her türlü biyolojik delillerin incelenmesi bilirkişi hekim tarafından yapılır (16). "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na göre; belli konularda oy ve düşüncesini vermek için görevlendirilmiş bilirkişi varsa özel sebepler olmadıkça başkası atanamaz. Belli konularda oy ve düşünce açıklanması ile resmen görevlendirilmiş olanlar ya da incelemenin yapılması için gerekli olan bilim ve sanatla uğraşmayı meslek edinenler ya da meslek edinmeye resmen yetkili olanlar bilirkişiliği kabul etmek zorundadırlar (16).

Her tür spor faaliyetlerinde oluşan yaralanmalarda hareketin taksirli, kasıtlı ya da oyunun doğal ve alışılmış hareketlerinden biri olup olmadığı, uygulanan şiddetin oyun kurallarına uygun olup olmadığının tesbiti konusunun, spor kurallarını ve insan fizyolojisini kombine olarak en iyi şekilde bilen spor hekimleri tarafından cevaplandırılması gerektiği ve bu tip olaylarda onların bilirkişi olarak seçilmelerinin çok uygun olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

1. Aşçıoğlu Ç: *Tıbbi Yardım ve Elatmalardan Doğan Sorumluluklar*. Ankara, Tekişik Ofset Tesisleri, 1992.
2. Ayan M: *Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk*. Ankara, Kazancı Yayınları, 1991.
3. Aykaç M: *Hekimlerin Ceza Sorumlulukları*. *İstanbul Tıp Fak Dergisi* 47: 791-6, 1984.
4. Çağlayan MM: Yargıtay içtihatlarının ışığı altında çeşitli cürümler açısından kast ve ceza sorumluluğu üzerine bir izah denemesi. *Adalet Dergisi* 5: 56-100, 1986.
5. Çağlayan MM: Yargıtay'ın en yeni içtihatlarının ışığı altında müessir fiil (etkili eylem) üzerinde bir izah denemesi (I). *Adalet Dergisi* 1: 37-50, 1983.
6. Çoker F, Kazancı F, Kazancı M: Cilt 1, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1991, s. 594-708.
7. Dönmezer S, Erman S. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. İstanbul, Haşmet Matbaası, 1985.
8. Ege B: Hekimin Sorumluluğu. *Pratisyen* 6: 1-2, 1976.
9. Erem F: *Hümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler*. Ankara, 1985, s. 435.
10. Gök Ş, Akyol S, Kulusayın Ö: *Kişilerin Vücut Bütünlüğünde Oluşturulan Zararların Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi*. İstanbul, Adli Tıp Müessesesi Yayınları, No: 2, 1978.
11. Gözübüyük AP: *Türk Ceza Kanunu Açılması*. Cilt 4, İstanbul, 1981, s. 307-458,
12. Keskin OK: Tedbirsizlik ve dikkatsizlikle ölüme ve yaralamaya sebebiyet. *Adalet Dergisi* 2: 96-101, 1989.
13. Keskin K. *Uygulamada Taksirle Ölüme ve Yaralanmaya Neden Olma Suçları*. Ankara, 1992.
14. Oğuzman K: Tıpta hasta muvaffakatının alınmasının hukuki yönü. *Adli Tıp Dergisi* 5: 81-4, 1989.

Spor karşılaşmalarında meydana gelen yaralanmalar

15. Oytan M: Türk ve Fransız hukuku'nda bilirkişi incelemesi, keşif, delil tesbiti, anket uygulaması ve sahteliğin ileri sürülmesi. *Türk İdare Dergisi* 398: 45-93, 1993.
16. Özden SY: *Adli Tıp*. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi, 1989.
17. Özen C: Adli Psikiyatri, In: Özden SY, *Adli Tıp*, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi, 1989, s. 176.
18. Polat O: Müessir fiillerle oluşan lezyonların değerlendirilmesi. *GATA Bülteni* 33: 479-84, 1991.
19. Taner T: *Ceza Hukuku*. İstanbul, 1953, s. 435.